مرګ او ژوند
په قرآن کې
حکمتیار

د جلد د انځور شرحه

دا انځور په اصل کی د پیغمبر علیه السلام یو حدیث تشریح کوي چی مطالب ئی دا دی:

- د انسان د ژوند یوه ټاکلې محدوده ده .
- پدې محدودې کي هغه یو په بل پسې، او له یوې خوا بلي خوا د راز راز خطرونو په غشو تهدید کېږي، خو ورنه تېرېږي.
- انسان لدې محدودې نه آخوا د تلو هڅه او تلوسه کوي.
- خو مرګ ئې مخه نیسي.
- سور چوکاټ د ده عمر، سره غشي مرګ، تور غشي ګوابنونه، د چوکاټ په منځ او بهر کي شین غشي د ده هیلي تمثیلوي.

بسم الله الرحمن الرحیم

سریزه

د مرگ او ژوند په هکله د انسان تصور او اعتقاد او د ده په کړو وړو باندي د دې اعتقاد اغېز، یوه له هغو مهمو مسائلو څخه ده چي په قرآن کي په ژوره او پراخه توگه څېړل شوې. د قرآن په گڼ شمېر آیتونو کي به وگورئ چي د مرگ او ژوند په هکله نه یوازي تفصیلي بحث شوی بلکي پدې اړه د انسان د اعتقاد څرنگوالی د ده د ایمان یا کفر نښه گڼل شوې. د دې آیتونو په رڼا کي به پوه شئ چي یو مسلمان باید مرگ او ژوند

ته په کومه سترګه وګوري او پدې هکله لده نه د ایمان غوښتني څه دي. او د مرګ ژوند په هکله کومه انګېرنه او عقیده ئې د ایمان منافي او د کفر نښه ده.

د قرآن له نظره دا د مرګ ژوند په هکله د انسان عقیده ده چي یا لده نه داسي سرتېرې مجاهد جوړ کړي چي له الله نه پرته هیچا ته سر نه ټیټوي او یا یو داسي ډارن او جبون انسان چي د مرګ له وېري هر سپکاوي او ذلت ته غاړه ږدي او د هر طاغوت په وړاندي سر ټیټوي.

زما د ایمان او عقیدی وروڼو او خویندو! آیا ستاسو په ژوند کي کله داسي واقع شوي چي له ډېر خطرناك حالت او سختو ګواښونو سره مخامخ شوي یاست، ژوند مو په خطر کي لوېدلی، له هري ګوښې نه تهدید شوي یئ، دښمن له هري خوا محاصره کړي یاست او هره شیبه مو په مرګ تهدیدوي؟ که په همداسي سخت او له وېري ډك حالت کي ستاسو په زړه کي دا خبره راګرځېدلې وي چي د مرګ پرېکړه د خدای له لوري کېږي، نېټه ئې له مخکي نه ټاکل شوې، نه ئې څوك نېټه بدلولی شي او نه ځای او په زړه کي مو د همدې خبري په راګرځېدو سره د وېري

او خوف حالت په ډاډ او اطمئنان بدل شوی. او که پدې حالت کي تا یا ستا کوم ملګري ته څه تاوان دررسېدلی نو تا ویلي وي چي دا ټول د الله له لوري وو، د خپل رب په پرېکړي راضي یم او خپل تقدیر ته تسلیم، نو دا په قرآن ستاسو د رښتوني ایمان او د مرګ، ژوند او مصیبتونو په هکله ستا د سمي او سالمي عقیدې نښه ده. خو که د دې په ځای په تا کي هومره وېره راولاړه شوې وي چي خدای دي هېر کړی، د مرګ ژوند واك او اختیار دي له الله نه پرته د بل په لاس کي ګڼلی، په مصیبتونو دي هومره ویر کړی چي په الهي تقدیر رضایت او قناعت درنه هېر شوی، ستا عزم ئې سست کړی، ستا جذبات ئې مړاوي کړي او ستا امیدواري ئې په یأس او ناامیدۍ بدله کړې، نو پوه شه چي د مرګ ژوند په هکله ستا عقیده هغه نده چي قرآن ئې غوښتنه کوي او پدې سره تا د قرآن د ټولو هغو لارښوونو خلاف عمل کړی چي په صریح الفاظو او مکرره توګه ئې ستا مخي ته ایښي.

راشی د ځینو دغو آیتونو په وړاندي لږ توقف وکړو او پدې دقیق الهي میزان کي په الله او د ده په کتاب خپل ایمان وتلو او وګورو چي تر ننه موږ د مرګ ژوند په هکله همداسي

فکر کولو چي قرآن ئې غوښتنه کوي او که د دې غوښتني خلاف.

اللهم ارنا الحق حقاً وارزقنا اتباعه
و ارنا الباطل باطلاً و ارزقنا اجتنابه

ستاسو پيدايښت، رزق، مرګ او ژوند ټول يواځې د خداى له لوري دي پدى كي هيڅوك له خداى سره شريك ندى.

اللّهُ الّذی خَلَقَکُمْ ثُمّ رَزَقَکُمْ ثُمّ یُمِیتُکمْ ثُمّ یحْیِیکُمْ هَلْ مِن شرکائکُم مّن یَفْعَلُ من ذَلکُم مّن شیْءٍ سبْحَنَهُ وَ تعَلی عَمّا یُشرِکُونَ*

الروم: ۴۰

الله همغه ذات دى چي تاسو ئې پيدا كړى، بيا ئې روزي دركړه، بيا مو وژني او بيا مو بيرته راژوندي كوي، آيا ستاسو په شريك ګرځولو معبودانو كي داسي څوك شته چي لدغو څخه كوم څه وكړى شي؟ پاكي او لوړوالى ده لره دي، د دوى له

شریکولو نه.

دا مبارك آیت څو مهمو خبرو ته اشاره کوي:

- چا چي تاسو پیدا کړي یاست، هغه الله دی.
- چا چي تاسو ته د رزق او روزي انتظام کړی، له آسمان نه اوبه وروي او له ځمکي نه دانه او مېوه راشنه کوي، هغه الله دی.
- څوك چي ستاسو د مرگ پرېکړه کوي او تاسو د هغه په اذن مرئ، هغه الله دی.
- او څوك چي تاسو بیرته راژوندي کوي، هغه الله دی.
- تاسو په خپله پوهېږی چي پدې څلورو کارونو کي "ستاسو پیدایښت، د روزي انتظام، ستاسو د مرگ پرېکړه او ستاسو بیا راژوندي کولو" کي خدای هیڅ شریك نلري.
- څوك چي لدې څلورو کارونو نه کوم یو له الله نه پرته بل چا ته منسوب کړي، هغه په حقیقت کي د شرك مرتکب شوی او داسي څه ئې بل ته منسوب کړي چي الله لره

مختص دي.

دا آیت پورتنی مطلب لا زیات واضح کوي:

د مرګ په هکله له کافرانه تصور نه ډډه وکړی پام چي مرګ په غزا او سفر یا بلي طبیعي پیښي پوري ونه تړی

یَأَیهَا الّذِینَ ءَامَنُوا لا تَکُونُوا کالّذِینَ کَفَرُوا وَ قَالُوا لاخْوَنِهمْ إِذَا ضربُوا فی الأَرْضِ أَوْ کانُوا غُزًّی لّوْ کانُوا عندَنَا مَا مَاتُوا وَ مَا قُتلُوا لِیَجْعَلَ اللّهُ ذَلكَ حَسرَةً فی قُلُوبهِمْ‌وَ اللّهُ یحْیِ وَ یمِیت‌وَ اللّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِیرٌ*

آل عمران:۱۵۶

ای مؤمنانو! د هغو په څېر مه کېږی چي کافران شول او د خپلو ورونړو په هکله چي په سفر تللي وو او یا ئې غزا کوله "او هلته یا مړه شوي یا وژل شوي" وایي: که زموږ په خوا کي وی، نه به مړه شوي وو او نه به وژل شوي وو!! تر څو الله دا خبره د دوی په زړونو کي د حسرت لامل وګرځوي، حال دا چي د ژوند مرګ پرېکړه الله کوي او الله د هغه

څه ښه ليدونكى دى چې تاسو ئې كوى.

د دې آيت اساسي مطالب دا دي:

- مسلمانان د مرگ او ژوند په هكله له كافرانه تصور نه منع شوي.
- كه چا مړينه او وژنه، سفر يا غزا ته منسوب كړه او د وژل شوي او مړ شوي خپلوان په هكله ئې وويل: كه زموږ په څنگ كي وى، په غزا كي ئې برخه نه وى اخستې او په سفر نه وى تللي له مړيني او وژني نه به خوندى پاتې شوي وو، د ده دا تصور او اعتقاد كافرانه دى.
- د ژوند مرگ پريكړه يوازي الله كوي.
- دا كافرانه تصور لدې نه پرته بل څه ندى چې په زړونو كي د حسرت باعث شي، پدې سره الله جل شأنه كافران تعذيبوي.
- د انسان كوم كړه وړه چې له همدې كافرانه اعتقاد نه خړوبه كېږي، كه هغه له مرگ نه وېره وي، په جهاد كي برخه نه اخستل وي او سنگر ته د خپلوانو له لېږلو نه ډډه كول وي، الله په ټولو خبر دى او ستاسو د ټولو عملونو شاهد او ناظر

دی.

مسلمانان لدې نه هم منع شوي چي د الله د لاري شهيدان يا په خپل زړه کي مړه وګڼي او يا په خپلو ويناوو کي هغوی ته مړه ووايي. لکه چي قرآن وايي:

وَ لا تَقُولُوا لِمَن يُقْتَلُ فی سَبِيلِ اللّه أمْوَت بَلْ أحْيَاءٌ وَ لَكِن لا تَشعُرُونَ* البقرة:۱۵۴

او هغه کسانو ته مړه مه واياست چي د خدای په لار کي شهيدان شوي، بلکي دوی ژوندي دي خو تاسو نه پوهېږی.

همداراز لارښوونه کوي چي:

وَ لا تحْسبنّ الّذينَ قُتلُوا فی سبيلِ اللّه أمْوَتَا بَلْ أحْيَاءٌ عندَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ * فَرِحينَ بِمَا ءَاتَاهُمُ اللّهُ مِن فَضله وَ يَستَبْشِرُونَ بِالّذينَ لَمْ يَلْحَقُوا بهم مّنْ خَلْفهمْ ألا خَوْفٌ عَلَيهِمْ وَ لا هُمْ يَحْزَنُونَ* يَستَبْشِرُونَ بنعْمَةٍ مّنَ اللّهِ وَ فَضلٍ وَ أنّ اللّهَ لا يُضِيعُ أجْرَ

د الله د لاری شهیدانو ته مړه مه واياست

الْمُؤْمِنِینَ*   آل عمران:۱۲۹ - ۱۷۱

او هغه کسان چي د خدای په لار کي شهیدان شوي، مړه مه ګڼی، دوی ژوندي دي او د الله په خوا کي ورته روزي ورکول کېږي. الله چي له خپل فضل نه څه د دوی په برخه کړي، په هغه خوشحالي کوي او د هغو کسانو لپاره هم چي لاتراوسه لدوی سره ندی یوځای شوي او د دوی تر شا دي، پدې خاطر خوشحالي کوي چي نه به پدوی څه وېره وي او نه به غمجن شي* د الله په نعمتونو او فضل به خوشحالي کوي او پدې هم چي الله د مؤمنانو اجر نه ضایع کوي.

د الله د
لاری
شهیدان
مړه مه
ګڼی

د دې آیتونو اساسي مطالب دا دي:

- د الله د لاري شهیدان مړه مه ګڼی.
- د الله د لاري شهیدانو ته مړه مه وایاست.
- دوی ژوندي دي خو تاسو د دوی د ژوند په څرنګوالي نه پوهېږی.

- دوی نه یوازې ژوندي دي بلکې الله ورته په خپلې خوا کې روزي هم ورکوي.
- دوی په خپل وضعیت او د الله جل شأنه په هغه فضل چې د دوی په برخه شوی راضي او خوشحاله دي.
- د خپلو هغو ملگرو د مستقبل په هکله هم خوشحالي کوي چې لاتراوسه لدوی سره ندي یو ځای شوي، پدې خاطر چې گوري د ایمان په لار کې نه وېره شته او نه غمجن کېدل.
- د خدای په نعمتونو، فضل او پدې چې الله د مؤمنانو اجر نه ضایع کوي، خوشحالي کوي.

له مرگه نه وېرېدل او د الله په لارې کې د شهادت تلوسه، د ایمان نښه گڼل شوې او د پیغمبر علیه السلام ټولو صحابه وو ته په خطاب کې ویل شوي چې تاسو ټولو د شهادت تمنا کوله:

شهادت د پیغمبر او صحابه وو تمنا	وَ لَقَدْ كُنتُمْ تَمَنَّوْنَ الْمَوْتَ مِن قَبْلِ أَن تَلْقَوْهُ فَقَدْ رَأَيْتُمُوهُ وَ أَنتُمْ تَنظُرُونَ * آل عمران:۱۴۳ او یقیناً چې تاسو لدې نه مخکې چې له مرگ سره مخامخ شی د هغه تمنا مو کوله، نو دا دی ومو لیدو پداسې حال کې چې ورته کتل مو

په دې مبارك آيت كي څو مهمي خبري توجه غواړي:

- صحابه وو د شهادت تلوسه درلوده.
- د احد په جگړي كي ئې د دې تمنا د تر سره كېدو فرصت ترلاسه كړ.
- د دې صحنې د نظارې په ځاى بايد له هغې نه د خپل آرمان د ترسره كېدو په اړه استفاده شوې وى.

يهودو ته وايي: كه تاسو په رښتيا په آخرت ايمان درلودى او له الله سره مو مينه وى نو له مرگ نه به نه وېرېدى او د اوږده ژوند تمنا به مو نه كوله:

د شهادت عدم تمنا د يهودانو نښه	قُلْ إِن كانَت لَكمُ الدّارُ الآخِرَةُ عِندَ اللّه خَالِصةً مِّن دُونِ النّاسِ فَتَمَنّوُا الْمَوْتَ إِن كَنتُمْ صدِقِينَ * وَ لَن يَتَمَنّوْهُ أَبدَا بِمَا قَدّمَت أَيْدِيهِمْ وَ اللّهُ عَلِيمُ بِالظلمِينَ * وَ لَتَجِدنَهُمْ أحْرَص النّاسِ عَلى حَيَوةٍ وَ مِنَ الّذِينَ أشرَكُوا يَوَدُّ أحَدُهُمْ لَوْ يُعَمّرُ أَلْفَ سنَةٍ وَ مَا هُوَ بِمُزَحْزِحِه مِنَ الْعَذَابِ أن يُعَمّرَ وَ اللّهُ بَصِيرُ بِمَا يَعْمَلُونَ * البقرة: ٩٤-٩٦

له مرگ نه وېره په آخرت د عدم ایمان نښه ده او له الله سره د مینې ادعاء تکذیبوي

ورته ووایه: که د آخرت کور، د خدای په وړاندې، له خلکو نه پرته یوازې ستاسو لپاره وي نو د مرگ تمنا وکړئ که رښتوني یاست. او په خپلو لاسونو ئې چې څه وړاندې کړي د هغه په وجه به هیڅکله د مرگ تمنا ونکړي او الله په ظالمانو ښه پوه دی. او دوی به تر ټولو زیات په ژوند حریص ومومې او له مشرکانو نه هم، هر یو ئې دا خوښوي چې کاش زر کاله عمر ورکړی شي، خو همدا د عمر اوږدوالی له عذاب نه د دوی ژغورونکی ندی او خدای د دوی د عملونو ډېر ښه لیدونکی دی.

دا مبارك آیتونه چې د یهودانو د ایمان دعوی پدې دلیل دروغجنه گڼي چې پدوی کې د شهادت تلوسه مړه شوې او هر یو ئې د مشرکانو په څېر د اوږده ژوند تمنا لري، څو اساسي خبرو ته اشاره کوي:

- یهودانو به ویل چې خدای جنت یوازې زموږ لپاره پیدا کړی!! په ټولو خلکو کې به یوازې یهودان جنت ته درومي،

د نورو ځای دوزخ دی او د دوزخ لپاره پیدا شوي.

- که دوی په خپلي دعوی کي رښتوني وی نو له مرګ نه به نه وېرېدل، د شهادت تمنا به ئې په زړونو کي نه ختمېده.
- د دوی مخکني بد عملونه د دې باعث شوي چي له مرګ او د الله په لار کي له شهادت نه وېره ئې په زړونو کي راپیدا شي.
- دوی پدې اړه د مشرکانو په څېر دي او تر هغوی هم زیات د اوږده ژوند غوښتونکي او له مرګ نه وېرېدونکي دي.
- دا اوږد عمر دوی د خدای له عذاب نه نشي ژغورلی؟!
- الله د دوی د ټولو کړو وړو شاهد دی، ښه پوهېږي چي دوی څه کوي او ولې ئې کوي؟

په همدې ارتباط په بل ځای کي راځي:

ثوك له مرګه تښتي؟	قُلْ يَأَيهَا الّذِينَ هَادُوا إِن زَعَمْتُمْ أَنّكُمْ أَوْلِيَاءُ لِلّه مِن دُونِ النّاسِ فَتَمَنّوُا الْمَوْتَ إِن كُنتُمْ صدِقِينَ * وَ لا يَتَمَنّوْنَهُ أَبَدَا بِمَا قَدّمَت أَيْدِيهِمْ وَ اللّهُ عَلِيمُ بِالظلِمِينَ * قُلْ إِنّ الْمَوْتَ الّذِى تَفِرّونَ مِنْهُ فَإِنّهُ

مُلَقِيكمْ ثُمّ تُرَدُّونَ إلِى عَلِمِ الْغَيْبِ وَ الشهَدَةِ فَيُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ*

الجمعة:۶-۸

ورته ووايه: ای هغو کسانو چي يهودان شوي! که گمان کوی چي فقط تاسو د خدای دوستان یاست، له خلکو پرته، نو د مرگ تمنا وکړی که صادق یاست. د خپلو مخکنیو عملونو په وجه به ئې هیڅکله تمنا ونکړي، خدای دا ظالمان ډېر ښه پیژني. ورته ووایه: هغه مرگ چي تاسو ترې تښتی هرو مرو به تاسو بیامومي، بیا به په غیب او څرگند پوه ذات په لوري گرځول کېږی، نو تاسو به په خپلو کړو خبر کړي.

له مرگه تېښته څوك له مرگه نشي ژغورلی

په دې آیتونو کي څو خبري د زيات پام وړ دي:

ü يهودانو به ویل: په ټولو انسانانو کي فقط موږ د خدای دوستان یو، د خدای نازولي ټول په موږ کي راپيدا شوي اولیاء او پيغمبران زموږ په قوم کي راپيدا شوي، نو خود به یوازي موږ جنت ته درومو.

- که دا خبره رښتیا وی او تاسو له خدای سره مینه درلودی او د الله له اولیاوو او پیغمبرانو سره مو تعلق وی، نو له مرگ نه به نه وېرېدی او د الله د نیکو او صالح بندگانو په څېر به د الله په لار کي قرباني ته چمتو وی!!
- تاسو داسي عملونه کړي چي د هغو په وجه هیڅکله د جنت طمع نشي کېدی، ستاسو همدا عملونه له مرگ نه د وېري لاملونه دي.
- خدای ظالمان پېژني او پدې ښه پوهېږي چي د ظلمونو په سبب ئې زړونه تور شوي او له ژوند سره افراطي مینه او له مرگ نه افراطي وېره ئې زړونو ته ننوتې.
- له کوم مرگ نه چي تاسو وېره لری او د همدې په وجه د الله په لار کي له جهاد نه ډډه کوی، هغه به ستاسو ملاقات ته خامخا راځي، نه په تېښته له هغه خلاصېدی شی او نه په هغه بې غیرتۍ چي د تدبیر نوم ورکوی.
- بیا به د هغه رب په لور درومی چي په "غائب او شاهد" پوه دی، نه ستا د زړه پټي خبري او وسوسې ترې پټي دي او نه ستا څرگند کړه او په ډېر تکلف جوړي شوې مزیني خبري او

غولوونکي دلائل.

ü د قيامت په ورځ به الله جل شأنه ستا ټول عملونه ستا مخي ته کښېږدي.

د ايمان د خاوندانو په وړاندي د مرگ او ژوند په هکله د ابراهيم عليه السلام باور مخي ته ږدي او فرمايي:

مرگ ژوند د شپې ورځي په څېر وګڼي

أَلَمْ تَرَ إِلى الَّذى حَاجَّ إِبْرَهِيمَ فى رَبِّهِ أَنْ ءَاتَاهُ اللَّهُ الْمُلْكَ إِذْ قَالَ إِبْرَهِيمُ رَبىَ الَّذى يُحْىِ وَ يُمِيت قَالَ أَنَا أُحْىِ وَ أُمِيت قَالَ إِبْرَهِيمُ فَإِنَّ اللَّهَ يَأْتى بِالشمْسِ مِنَ الْمَشرِقِ فَأْت بهَا مِنَ الْمَغْرِبِ فَبُهِت الَّذى كَفَرَ وَ اللَّهُ لا يهْدِى الْقَوْمَ الظلِمِينَ * البقرة: ۲۵۸

د مرگ ژوند په هکله د ابراهيم عليه السلام او نمرود اعتقاد او نظر

هغه څوك دي ونه ليد چي له ابراهيم سره ئې پدې خاطر محاجه کوله چي الله ورته پاچايي ورکړې وه، کله چي ابراهيم وويل: زما رب هغه ذات دی چي ژوندي کول او وژل کوي. وئې ويل: زه يم چي د ژوند مرگ فيصله کوم!! ابراهيم وويل: الله خو لمر له مشرقه راخيژوي ته ئې له مغربه راوله که رښتونی يې، نو هغه چي کافر شوی وو، مبهوت

او حیران شو" څه ئې د ویلو لپاره نه موندل" او الله ظالمان نه هدایت کوي.

دا مبارك آیت څو مهمي خبري زموږ مخي ته ږدي:

- ابراهیم علیه السلام دا خبره چي د مرگ ژوند واك زما د رب په لاس کي دی، د هغه چا په وړاندي کړې چي اقتدار مغرور کړی وو، ځان ئې د خلکو د مرگ ژوند واکدار گڼلو، ابراهیم علیه السلام ئې بندی کړی وو او د هغه د وژلو او په ستر اور کي د سوزولو فیصله ئې کړې وه. د ابراهیم علیه السلام د دې وینا په اهمیت هلته پوهېدی شو چي دا حالت په نظر کي ونیسو. په عادی حالت کي د دې خبري کول یوه معنی لري خو پداسي حالت کي بیله معنی لري چي د چا د وژلو او په اور کي د سوزلو فیصله دي یوه مغرور او بې رحمه واکمن کړې وي، د ده د سوزلو لپاره دي ستر اور بل شوی وي، ټول ولس دي د ده په سوزولو اتفاق کړی وي او د دې مقصد لپاره دي ستر اور بل کړی شوی او په اور کي د ده د اچولو لپاره دي منجنیق تیار شوی وي او ټول ولس دي د تماشا لپاره راغونډ شوی وي!! هغه دي دا هرڅه په خپلو

سترگو گوري او سره لدې دي ووايي: د مرگ ژوند پرېکړه خو زما رب کوي!!

- مغرور واکدار د ده په ځواب کي وايي: د خلکو د مرگ ژوند واك خو له ما سره دی، دا دی په خپلو سترگو وگوره چي له دوو بندیانو څخه يو چي د خلاصولو مستحق دی په مرگ محکوموم او بل چي د وژلو مستحق دی خوشي کوم!!
- ابراهيم عليه السلام په ځواب کي وايي: زما رب خو هغه ذات دی چي لمر له ختيځه راخيژوي، ته ئې له لوېديځه راوخيژوه که رښتونی يې!! يعنی لکه څنگه چي شپه ورځ د الله په اراده ځي راځي او لمر د ده په اراده له خپله ځايه راخيژی او په خپل ځای کي پرېوزی او د نړۍ هيڅ ځواك نه د هغه د تلو راتلو وخت بدلولی شي او نه ئې ځای، همداسي د مرگ او ژوند پرېکړه هم يوازي د الله له لوري کېږي او پدې کار کي هم د نړۍ هيڅ ځواك هيڅ برخه نلري.
- ظالمان له الهي لارښوونو نه محروم او د حقيقت له درك نه عاجز دي، ظلم د دوی زړونه کاږه او عقل مختل کړی. د مرگ ژوند په هکله د دوی باورونه د کږو زړونو او مختل

عقل زېږنده دي.

قرآن وايي چي د مرګ لپاره ثابته نېټه ټاکل شوې چي هيڅوك ئې نشي بدلولی:

مرګ په خپل وخت او د الله له اذن نه وروسته راځي

وَ مَا كانَ لِنَفْسٍ أن تَمُوت إلا بِإذْنِ اللّه كتَباً مُؤَجّلاً وَ مَن يُرِدْ ثَوَاب الدُّنْيَا نُؤْتِه مِنهَا وَ مَن يُرِدْ ثَوَاب الاَخِرَةِ نُؤْتِهِ مِنهَا وَ سَنَجْزِى الشكِرِينَ* آل عمران:۱۴۵

هيڅ نفس لره نه ښايي چي ومري مګر د الله په اذن سره، په ليکل شوې ټاکلې نېټې او څوك چي د دنيا اجر غواړی له همدې نه ئې برخه ورکوو او څوك چي د آخرت اجر غواړی له هغه نه ئې برخه ورکوو او ډېر ژر به شکر کوونکو ته غوره بدله ورکړو.

په دې مبارك آيت كي د لاندي سترو سترو خبرو لارښوونه شوې:

- د هرچا د مړيني لپاره معينه نېټه ټاکل شوې.

- دا خاصه نېټه په خاص کتاب کي ليکل شوې. پداسي کتاب کي چي په هغه کي هيڅ تبديلي نشي راتلی.
- مرگ په همدې ټاکل شوې ليکلې نېټې د الله له اذن او اجازې نه وروسته راځي.
- ځوك چي د خپلو عملونو دنيائی بدله غواړی نو الله له هغه نه څه ورکړي او ځوك چي د اخروي بدلې په لټه کي وي نو الله ئې له هغه نه ورکړي.
- د خدای شاکر بندگان به ډېر ژر خپل اجر ترلاسه کړي، نه د دوی دنيائي اجر ضايع کېږي او نه اخروي.

د انسان روح د الله په امر د خاصو مأمور شوو فرشتو په ذريعه قبض کېږي،دا فرشتې د الله اوامر د هيڅ تغيير او ځنډ نه پرته ترسره کوي:

روح څنگه قبض کېږي؟

وَ هُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِه وَ يُرْسِلُ عَلَيْكُمْ حَفَظَةً حَتى إِذَا جَاءَ أَحَدَكُمُ الْمَوْت تَوَفَّتْهُ رُسلُنَا وَ هُمْ لا يُفَرِّطونَ*

الانعام: ٦١

د انسان روح د الله په امر د خاصو مأمور شوو فرشتو په ذریعه قبض کېږي

او هغه په خپلو بندګانو مسلط دی، په تاسو باندي ساتونکي رالېږي، تر هغه چي د چا مرګ ورته راورسېږي، نو زموږ استاځي ئې روح قبض کړي پداسي حال کي چي تېری نکوي.

قُلْ يَتَوَفَّاكُم مَّلَكُ الْمَوْتِ الَّذِى وُكِلَ بِكُمْ ثُمَّ إِلَى رَبِّكُمْ تُرْجَعُونَ* السجده:۱۱

ورته ووایه: هغه فرشتې ستاسو روح قبض کوي چي په تاسو باندي ګمارل شوې، بیا د خپل رب په لوري ګرځول کېږی.

په دې مبارکو آیتونو کي دا لارښووني ګورو:

- د الله ټول بندګان د ده د سلطې په وړاندي مقهور او محکوم دي.
- ستاسو د حفاظت او ساتني بند و بست ئې کړی، له خپلي خوا ئې ستاسي لپاره ساتونکي موظف کړي.
- دا ساتونکي د مرګ تر ثابتي نېټې ستاسو ساتنه کوي او د دې نېټې په رارسېدو سره ټاکلې فرشتې ستاسو روح قبض کوي.

- نه دا ساتونکې فرشتې او نه د روح اخستونکې په خپل الهي مأموريت کي هيڅ ډول کمی زياتی او افراط تفريط نه کوي.

چي هر نفس هرومرو او په خپلي ثابتي نېټې د مرگ خوند څکي نو د الله په لار کي له مرگ نه وېره د څه لپاره؟

مبادا د مرگ له وېری د الله له بندگی نه لاس واخلی، هسي هم هر نفس د مرگ خوند څکي، او د الله په لوري درومي

يَعِبَادِى الَّذِينَ ءَامَنُوا إِنَّ أَرْضِى وَسِعَةٌ فَإِيَّىَ فَاعْبُدُونِ * كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ ثُمَّ إِلَيْنَا تُرْجَعُونَ * وَ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَ عَمِلُوا الصلِحَتِ لَنُبَوِّئَنَّهُم مِّنَ الجَنَّةِ غُرَفاً تجْرِى مِن تحْتِهَا الأَنْهَرُ خَلِدِينَ فِيهَا نِعْمَ أَجْرُ الْعَمِلِينَ * الَّذِينَ صبرُوا وَ عَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ * العنكبوت: **٥٢-٥٩**

ای زما باايمانه بندگانو! زما ځمکه پراخه ده، نو يوازي زما عبادت وکړی، هر نفس د مرگ د خوند څکونکی دی، بيا زما په لور راگرځول کېږی او هغه چي ايمان ئې راوړی او صالح عملونه ئې کړي، هرو مرو به ئې د جنت پداسي خونو کي ځای په ځای کړو چي ترې لاندي ويالې بهېږي، په

هغه کي تلپاته، څومره غوره دی د هغو عمل کوونکو اجر چي صبر ئې وکړ او په خپل رب توکل کوي.

همدا راز وايي:

د آخرت په پرتله خو د دنيا دا ژوند له غولوونکې متاع پرته بل څه ندی

كلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَ إِنَّمَا تُوَفَّوْنَ أُجُورَكُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فَمَن زُحْزِحَ عَنِ النَّارِ وَ أُدْخِلَ الْجَنَّةَ فَقَدْ فَازَ وَ مَا الْحَيَوةُ الدُّنْيَا إِلا مَتَعُ الْغُرُورِ *

البقرة:۱۸۵

هر نفس د مرگ د خوند څکونکی دی او خبره دا ده بله نده چي د قيامت په ورځ به خپل اجر په کامله توگه ترلاسه کوئ، نو څوك چي له اور نه وژغورل شو او جنت ته ننووت، بې شکه چي بريالی شو او د دنيا دا ژوند خو له غولوونکې متاع نه پرته بل څه ندی.

دا مبارك آيتونه څو مهمي خبري مونږ ته ښيي:

- که په خپل ټاټوبي کي له داسي حالت سره مخامخ شوې چي د يوه آزاد بنده په څېر دي د الله عبادت نشو کولی او ستا د هيواد واگي د داسي ځواکونو په لاس کي وي چي تا د الله

بندګي ته نه پرېږدي، نو د دين په ځای ملك پرېږده او د الله په لار کي هجرت وکړه، د خدای ځمکه پراخه ده، داسي ځای ته ولاړ شه چي په ډاډه زړه د خپل رب عبادت وکړی شي.

- او که د مرگ گواښ درته وشو، نوصبر وکړه، له مرگ نه هسي هم چاره نشته، هر نفس خامخا د مرگ خوند څکي.
- که د خدای په لار کي دي د ختهو کور له لاسه ورکړ، الله به ئې په عوض کي د جنت بنگلې درکړي، داسي دنگي دنگي بنگلې چي د ونو او ماڼيو لاندي ئې ويالې بهېږي.
- که د څو ورځو دنيايي ژوند دې له لاسه ورکړ نو الله به د جنت تلپاتې ژوند درکړي.
- د عمل کوونکو اجر تر دې هم زيات غوره دی.
- خو هغه عمل کوونکي چي دا غوره اجر به ترلاسه کوي هغه کسان دي چي صبر لري او په خپل رب توکل کوي. مبادا د بې صبري او له الله نه پرته په بل چا او بل څه د اعتماد په نتيجه کي لدې غوره اجر نه محروم شې.

- ستا اجر هیڅکله نه ضایع کېږي، ستا معامله له هغه خدای سره ده چي د عملونو پوره او کامله بدله ئې په خپله ذمه اخستې ده.
- د همدې نیکو عملونو په نتیجه کي له دوزخ نه ژغورل کېږی، اصلي بریا خو دا ده چي څوك له دوزخ نه وژغورل شي او جنت ئې په برخه شي.
- دا دنیوي ژوند خو د آخرت په پرتله هسي یوه غولوونکې متاع ده. داسي نه چي دا متاع دي له آخرت نه غافل کړي!!

که ته د الله په لار روان وې او په دې لار کي ومرې یا ووژل شې نو الله به ستا گناهونه درته وبخښي او خپله پیرزوینه به ستا په حال شامله کړي، دا تر هغه څه نه چي نور ئې د ژوندي پاتې کېدو په صورت کي ترلاسه کوي ډېر ډېر غوره دي.

د الله په لار کي شهادت د دنیا تر هر څه غوره دی

وَ لَئِن قُتِلْتُمْ فی سبِیلِ اللّه أوْ مُتُّمْ لَمَغْفِرَةٌ مِّنَ اللّه وَ رَحْمَةٌ خَیرٌ مِّمّا یجْمَعُونَ * وَ لَئِن مُّتُّمْ أوْ قُتِلْتُمْ لالی اللّه تحْشَرُونَ * آل عمران:۱۵۷-۱۵۸

او که د الله په لار کي ووژل شی یا ومری نو د الله بخښنه او پیرزوینه تر هغه څه چي نور ئې ترلاسه

کوي ډېره غوره دي.

همداراز فرمايي:

د الله په لار کی د هجرت او شهادت په نتيجه کی هم خپله دنيوي غوره برخه ترلاسه کوی او هم غوره الهی اجر

وَ مَن يهَاجِرْ فِی سبِيلِ اللّه يجِدْ فِی الأرْضِ مُرَغَماً كَثِيراً وَ سعَةً وَ مَن يخْرُجْ مِن بَيْتِه مُهَاجِراً إلی اللّه وَ رَسوله ثُمّ يُدْرِكْهُ المَوْت فَقَدْ وَقَعَ أجْرُهُ عَلی اللّهِ وَ كانَ اللّهُ غَفُوراً رّحِيماً *

النساء: ۱۰۰

او څوك چي د الله په لار كي هجرت وكړي، په ځمكي كي به ډېر ځرځايونه او پراخي ومومي او څوك چي له خپل كور نه د الله او د ده د رسول لوري ته د مهاجر په څېر ووځي او مرګ ئې بيا ومومي نو په يقين سره ئې اجر د الله په ذمه شو او خدای خو بخښونكی او مهربان دی.

همداراز فرمايي:

د رزق او روزي ضمانت

وَ الّذِينَ هَاجَرُوا فِی سبِيلِ اللّه ثُمّ قُتِلُوا أوْ مَاتُوا لَيرْزُقَنّهُمُ اللّهُ رِزْقاً حَسناً وَ إنّ اللّهَ لَهُوَ خَيرُ الرّزِقِينَ * الحج: ۵۸

الله د مهاجر او مجاهد د رزق ضامن دی

او هغه چي د خدای په لار کي ئې هجرت وکړ، بيا يا ووژل شول يا مړه شول، خدای به حتماً غوره رزق ورکړي او يقيناً چي الله تر هرچا غوره رزق ورکوونکی دی.

دا مبارك آيتونه موږ ته وايي:

- داسي ګمان مه کوه چي که د الله په لار کي هجرت وکړې، کور، کلی او پټی پرېږدې، نو د الله په ټولي پراخي ځمکي کي به نه د پناه ځای پيدا کړې او نه د معيشت وسيله، داسي نه ده، د الله ځمکه پراخه ده، چي عادي بندګانو ته رزق او روزي ورکوي د خپلي لاري له مجاهدينو نه به ئې څنګه سپموي!! پدې دي بايد پوخ باور وي چي د هجرت په صورت کي به له پراخي او کثرت سره مخامخ کېږې نه له تنګسې او قلت سره.
- الله د هغه خلکو لپاره د غوره رزق ذمه وار دی چي د خدای په لار کي هجرت کوي او شهيدان ورکوي.
- که د الله او د هغه د رسول په لوري وخوځېدې او په مرګ واوښتې نو الله ستا اجر په خپله ذمه اخلي، مګر دا درته

کفایت نکوي؟

- د هجرت او د هجرت په دوران کي د مړيني په صورت کي غفور او رحيم خدای به ستا گناهونه درته وبخښي او خپلي پيرزويني به ستا په حال شاملي کړي.
- هغه ولس چي د الله په لار کي هجرت ته اړ شي او له مرگ ژوبلي سره مخامخ شي، الله جل شأنه به د رحمت او پيرزويني لاس د دوی په سر راکاږي.

او څوك چي د مرگ له وېري دښمن ته شا کوي، خپل کور کلی دښمن ته پرېږدي، د تېښتي لار غوره کوي پداسي حال کي چي د مقابلې توان لري او شمېر ئې هومره دی چي د دښمن په خلاف ډېر څه کولی شي، نو الله به ئې له سپك او له ذلت نه ډك مرگ سره مخامخ کوي:

څوك د ذلت په مرگ محکوم شوی؟

أَلَمْ تَرَ إِلى الّذينَ خَرَجُوا من ديَرهمْ وَهُمْ أُلُوفٌ حَذَرَ الْمَوْتِ فَقَالَ لَهُمُ اللّهُ مُوتُوا ثُمَّ أَحْيَهُمْ إِنّ اللّهَ لَذُو فَضلٍ عَلى النّاسِ وَلَكِنّ أكثرَ النّاسِ لا يَشكرُونَ * البقرة:۲۴۳

آيا هغو کسانو ته دي ونه کتل چي له خپلو

هغه چې د مرګ له ويرې ئې خپل ټاټوبی دښمن ته

کورونو نه د مرګ له وېرې ووتل، پداسي حال کي چي په زرهاوو وو، نو الله ورته وويل: ومرئ، بيا ئې بيرته راژوندي کړل، يقيناً چي خدای په خلکو د فضل خاوند دې خو اکثر خلك شکر نکوي.

دا آيت څو لارښووني کوي:

- څوك چي له مرګ نه وېرېدلی او د همدې وېري په وجه ئې دښمن ته شا کړې او خپل کور کلی ئې هغه ته پرېښی، نو په مرګ محکوم شوي.
- داسي تېښته شايد له محدودو کسانو او له يوه واړه ټولګي نه د توجيه وړ وي، خو له يوه ولس او له داسي ډلي نه چي شمېر ئې زرهاوو ته رسېږي په هيڅصورت د منلو ندی.
- خدای جل شأنه په خپلو بندګانو د فضل خاوند دې، د همدې فضل په وجه پداسي حالت کي دوی ته بيا مهلت ورکوي چي د دائمي مرګ مستحق وي.
- خو خلك د دې په ځای چي د الله د پيرزوينو قدر وکړي د ناشکري لار غوره کوي.

قرآن مور ته لارښوونه کوي چې د څو مهمو پرېکړو اصلي او يوازنى واکدار به الله جل شأنه گڼي:

الله د واك، عزت، ذلت، مرگ، ژوند او رزق اصلي واکمن دى.

يوازنى تولواك الله دى چې د واك، عزت، ذلت، مرگ، ژوند او رزق پرېکړې کوي

قُلِ اللّهُمّ مَلك الْمُلْك تُؤْتى الْمُلْك مَن تَشاءُ وَ تَنزِعُ الْمُلْك ممّن تَشاءُ وَ تُعزُّ مَن تَشاءُ وَ تُذلُّ مَن تَشاءُ بِيَدك الْخَيرُ إنّك عَلى كلِّ شئٍ قَدير* تُولجُ الّيْلَ فى النّهَارِ وَ تُولجُ النّهَارَ فى الّيْلِ وَ تُخْرِجُ الْحَىّ منَ الْمَيِّت وَ تُخْرِجُ الْمَيّت مِنَ الْحَىّ وَ تَرْزُقُ مَن تَشاءُ بِغَيرِ حِسابٍ* آل عمران: ۲۲-۲۷

ووايه: اى باري ربه! د واکمنۍ واکداره! دا ته يې چې چا ته وغواړې واکمني ورکوې او له چا نه چې وغواړې د واکمنۍ "جامه" بېرته باسې، چې چا ته وغواړې عزت ورکوې او چې څوك وغواړې سپکوې يې، ښېگڼه ټوله ستا په لاس کې ده، بې شکه چې ته په هر څه قادر ئې، شپه په ورځ کې ننباسې او ورځ په شپې کې داخلوې، ژوندى له مړي راباسې او مړى له ژوندي نه راباسې او چې چا ته وغواړې بې حسابه روزي ورکوې.

د دې مبارکو آيتونو لارښووني دا دي:

- په هر حالت کې به ستا باور دا وي چې د واکمنۍ اصلي او يوازنی واکدار الله دی.
- دا پرېکړه د الله له لوري صادره کېږي چې چا ته څومره او څنګه واکمني ورکړي.
- دا پرېکړه الله کوي چې د چا د واکمنۍ کرسۍ څنګه او کله نسکوره کړي.
- د عزت ورکړه د الله له لوري ګڼه، پام چې له الله نه پرته له بل چا نه عزت ته د رسېدو طمع ونکړې. مبادا اقتدار ترلاسه کول د عزت نښه وګڼې، ډېر د اقتدار خاوندان سخت ذليل او سپك دي.
- د چا د ذلت او سپکاوي پرېکړه هم الله کوي، په خپل عزت له الله نه پرته له بل چا مه وېرېږه. هغه څوك ذليل ګڼه چې د خدای په وړاندې ذليل وي، مبادا ناداري او ناتواني د ذلت نښه وګڼې، ډېر په خړو جامو کې د خدای په وړاندې هومره عزت لري چې د پرېړو غاړو، جګو شملو او دنګو بنګلو

خاوندان ئې د ښځو له خاورو سره برابر ندي.

- د الله هره پرېکړه حکيمانه ده، په هري فيصلې کي ئې خير مضمر دی، خير او ښيګڼه د خدای په خوا کي او د ده په لار کي لټوه، نه د بل چا په لاس کي او په نورو لارو کي.
- دا باور دي هيڅکله او په هيڅ حالت کي متزلزل نشي چي الله په هر څه قادر دی، ناتوانه او ضعيفو کسانو ته د ټولني واکمني ورکولی شي او د زر او زور خاوندانو تخت او تاج نسکورولی شي، نه د چا زور او ځواک د ده فيصلې بدلولی شي او نه د چا ضعف او ناتواني د ده پرېکړي ځنډولی شي.
- لکه څنګه چي شپه او ورځ د الله په اراده او د يوه ستر حکمت له مخي ځي راځي او پدې کار کي له خدای نه پرته د عالم هيڅ ځواک، هيڅ ډول دخالت نشي کولی، نه شپه رالنډولی شي او نه ورځ اوږدولی شي، همدا راز د مرګ ژوند، عزت او ذلت پرېکړه او د واکمني سپارل او بيرته اخستل هم فقط د الله په اراده، د خاصو سننو مطابق او د خاصو مصلحتونو له مخي ترسره کېږي.
- د رزق او روزي په هکله د الله سنت دا ندی چي چا ته د ده د

وړتیاوو او استحقاق له مخې رزق او روزي ورکړي، بلکې پدې هکله ئې سنت دا دی چې خپلو بندګانو ته که کافر وي که مسلمان، که صالح وي که طالح، له حسابه پرته روزي ورکوي، که ئې چا ته رزق د محاسبې له مخې او له هغه نه وروسته ورکولی چې خپله وړتیا ثابته کړي نو له کافر، عاصی او باغی بنده نه به ئې هر څه سپمولي وو، له عادی اوبو نه به ئې هم محروم کړي وو. مبادا د هغه چا په هکله چې د رزق او روزي ترلاسه کولو لپاره ئې حرامي لارې غوره کړي او د ظلم، تېری، خیانت او نورو حرامو لارو نه ئې ډېر څه ترلاسه کړي، دا ګمان وکړې چې خدای ته نازولي دي او د خاصو وړتیاوو په وجه ئې دا هر څه ورکړي!! مبادا بډای د عزت خاوند وګڼې او نیستمن سپك او ذلیل، ډېر مالداران د الله او خلکو په نزد ډېر سپك او ذلیل دي او ډېر نیستمن او نادار خلك د الله په وړاندي د ستر عزت خاوندان دي.

په لاندنیو مبارکو آیتونو کې له مرګ نه وېرېدونکي کسان په ډېره دقیقه توګه انځور شوي:

أَ لَمْ تَرَ إِلى الّذِينَ قِيلَ لهُمْ كُفُّوا أَيْدِيَكُمْ وَ أَقِيمُوا الصلَوةَ وَ ءَاتُوا

الزّكوة فلمّا كُتب عليهمُ القتالُ إذا فريقٌ مّنهُمْ
يخْشوْنَ النّاس كخشية اللّه أوْ أشدّ خشيةً وَ قَالُوا
ربّنا لمَ كتبْت علينا القتالَ لَوْ لا أخّرْتنا إلى أجلٍ
قريبٍ قُلْ متعُ الدُّنْيا قليلٌ وَ الاخرةُ خيرٌ لّمَن اتّقى
وَ لا تُظلَمُونَ فتيلاً * أينَما تكُونُوا يُدْرككُّمُ الْموْت
وَ لَوْ كُنتُمْ فى بُرُوجٍ مُّشيّدَةٍ وَ إن تُصبْهُمْ حَسنَةٌ
يَقُولُوا هَذه منْ عند اللّه وَ إن تُصبْهُمْ سيّئَةٌ يَقُولُوا
هَذه منْ عندك قُلْ كلٌّ مّنْ عند اللّه فمَا ل هَؤُلاء
الْقَوْمِ لا يَكادُون يَفقَهُونَ حَديثاً * مَا أصابَك منْ
حَسنَة فمنَ اللّه وَ مَا أصابَك من سيّئَة فمن نّفْسك
وَ أرْسلْنَك للنّاس رَسولاً وَ كَفَى باللّه شهيداً *
النساء: ۷۷- ۷۹

له دنيا سره افراطي مينه مو له مرگ نه ويروي هره ښيگڼه د الله پيرزوينه ده، هر کړاو او ستونزه ستا د بد عمل او گناه نتيجه ده

هغو ته دي ونه کتل چي ورته وويل شو: لاسونه مو راتم کړی او لمونځ وکړی او زکات ورکړی، خو چي کله پدوی جهاد فرض کړی شو نو يوه ډله ئې له خلکو نه داسي وېرېده لکه له خدای نه او يا تر دې هم سخته وېره او ويل ئې: ای زموږ ربه! ولې دي په موږ جنگېدل فرض کړ؟ ولې دي تر

د ښه او بد، خیر او شر، ګټې او تاوان پرېکړه د الله له لوري کيږي.

یوې نړدې نېټې ونه ځنډولو؟ ورته ووایه: د دنیا متاع خو وړوکی شی دی او آخرت غوره دی، د هغه لپاره چي تقوا ئې غوره کړه او د بخرکي په اندازه به په تاسو تېری ونشي. چي هرځای وی مرګ به مو بیا مومي، که څه هم په دنګو کلکو ماڼیو کي وی او چي ښیګڼه ئې په برخه شي نو وایي: دا خو د خدای له لوري ده، خو که کړاو ئې په برخه شي نو وایي: دا خو له تا څخه دي، ورته ووایه: ټول د خدای له لوري دي، پدې خلکو څه شوي چي په هیڅ خبري نه پوهېږي، له ښیګڼي چي څه ستا په برخه شي نو د خدای له لوري ده او چي کړاو او ستونزه درورسېږي نو هغه په خپله ستا لخوا ده، ته خو مو خلکو لره یو استائی لېږلی یې او الله د شاهد په حیث کافي دی.

په دې مبارکو آیتونو کي لاندي لارښووني زموږ مخي ته ایښودل شوې:

- ځیني خلك داسي وي چي له دښمن سره د جګړو له

رارسېدو نه د مخه د ځان ښودني يا نورو موخو په خاطر پدې ټينګار کوي چي بايد له دښمن سره د يوې پرېکنده نښتي له لاري خبره پای ته ورسوو او ستونزه د تل لپاره حل کړو، لدوی نه ځيني بيا پدې خاطر د جګړو خبره کوي چي د خپلو ديني او مذهبی دندو په ادا کولو کي لټی کوي او چي کله پدې اړه پدوی اعتراض وشي نو وايي: که له دښمن سره د نښتی او له دين نه د دفاع وخت راورسېدو نو موږ به ترټولو مخلص ومومی، زموږ په اخلاص او صداقت به هلته پوه شی چي په لومړي خط کي مو توره په لاس او متي بروهلي وګوری!! خو چي د جګړي وخت راورسېږي ګوری به چي له خلکو داسي وېرېږي لکه له خدای نه او حتی له خلکو نه به ئې وېره هومره وي چي له خدای نه به دومره نه وېرېږي!!

- بيا به وايي: اوس خو د جګړي مناسب وخت ندی، ضروري وسائل ندی برابر شوي، څه وخت ته ضرورت لرو، بايد جګره وځنډېږي!!

- دوی جګړه او له دښمن سره مخامخ کېدل داسي ګڼي لکه د مرګ په لوري چي خوځول کېږي، لکه مرګ چي تيار دوی ته

خپل کومی پرانستی وي او د مرګ نښته ئې رارسېدلې وي!! وايي به: خدای ولې مونږ ته د څه نوري مودی لپاره د ژوندي پاتې کېدو موقع رانکړه او داسي ژر ئې له جګړو سره مخامخ کړو!!

• دې خلکو ته فقط یو ځواب په کار دی،او هغه دا چي: له دنیا سره افراطي مینه مو له مرګ نه وېروي، آخرت مو هېر کړی، دنیا ته په آخرت ترجیح ورکوي، د همدې لپاره له مرګ نه وېرېږي او له جنګ نه ډډه کوي. د الله په عدالت باور نلري، ګمان کوي چي الله به د مسلمانانو هلي ځلي او قربانۍ ضایع کړي، حال دا چي الله د وړی ذرې په اندازه هم په خپلو بندګانو ظلم نکوي.

• په دې پوه شی چي په کور کي ناستی سره او کلکو مورچلو او دنګو کلاګانو ته پناه وړلو سره هم له مرګ نه نشی خلاصېدی، په هر صورت به د مرګ داعی ته لبیك وایي.

• دا کسان داسي دي چي که ستاسو په څنګ کي ئې څه ښیګڼه په برخه شوه نو دا ستاسو د ملګرتیا نتیجه نه بلکي په خپل ځان د خدای پیرزوینه ګڼي، خو که له کومي ستونزی سره

مخامخ شوو نو دا ستاسو له لوري گڼي، دوی ته ووایي چې ښه او بد ټول د الله له لوري دي، دوی پدې نه پوهېږي چې د ښه او بد، خیر او شر، گټې او تاوان پرېکړه د الله له لوري کېږي.

• هره ښېگڼه د الله پیرزوینه ده، مبادا هغه د خپل عمل نتیجه وگڼې، دا ځکه چې د نیك عمل توفیق هم د الله پیرزوینه ده.

• هر کړاو او ستونزه ستا د بد عمل او گناه نتیجه ده، له ځان نه پرته بل څوك مه ملامتوه.

• د الله پیغمبر هم د خیر او شر واکدار نه بلکې د استاځي په حیث لېږل شوی.

• الله پدې شهادت ورکوي چې خیر او شر د ده له لوري دي او ستا په عمل پورې تړلي دي، د ده پیغمبر فقط د یوه امین استاځي دنده تر سره کوي، د خیر او شر واك او پرېکړه د ده په اختیار کې نده.

همدا راز په لاندې مبارکو آیتونو کې د هغه چا حالت انځور شوی چې له وخت نه مخکې په جگړې ټینگار کوي، خو

دا ټينگار ئې له قوي ايمان او د الله په لار کي د قرباني له جذبې نه نه ئې راولاړ شوی بلکي د بيمار زړه نه راخوټېدلی وي، پدې بې وخته ټينگار سره غواړی چي ځان مخلص او انقلابی وښيي او په خپلو غلطو عملونو او غلطلو ويناوو پرده واچوي او خلکو ته وښيی چي که اوس او د سختی ورځي له رارسېدو نه مخکي هغوی څه قصور لري او په عمل کي تر نورو شاته پاتې دي، د جگړي په ورځ به وگوری چي تر هر چا مخکي يو او په لومړي خط کي د دښمن مقابله کوو، خو چي کله د جگړي اصلي وخت راورسېږي او پدې هکله صريح او واضح فيصله وشي او د قرآن صريح او واضح حکم د هغه غوښتنه وکړي نو دا کسان به داسي ومومی چي سخته وېره به ئې په څېرو کي څرگنده وي، خړې سترگی د هغه چا په څېر چي د مرگ له وېري او هيبته بې هوشه شوی:

منافق له جگړي نه مخکي

وَ يَقُولُ الَّذِينَ ءَامَنُوا لَوْ لا نُزِّلَت سورَةٌ فَإِذَا أُنزِلَت سورَةٌ محْكَمَةٌ وَ ذُكِرَ فِيهَا الْقِتَالُ رَأَيْت الَّذِينَ فى قُلُوبهِم مَّرَضٌ يَنظرُونَ إِلَيْك نَظرَ الْمَغْشىِّ عَلَيْهِ مِنَ الْمَوْتِ فَأَوْلى لَهُمْ*

منافق له وخت نه مخکې په جګړې ټينګار کوي خو د جګړې په وخت کې ئې د لافو باټو او دروغجنو ادعاګانو حقيقت څرګند شي

طَاعَةٌ وَ قَوْلٌ مَّعْرُوفٌ فَإِذَا عَزَمَ الأَمْرُ فَلَوْ صَدَقُوا اللَّهَ لَكَانَ خَيراً لَّهُمْ

محمد: ۲۰-۲۱

او هغه چې ايمان ئې راوړی وايي: ولې کومه سوره نازل نشوه "چې له دښمن سره د جګړې اجازه ورکړي" خو کله چې پرېکنده سوره نازل شوه او په هغې کې د جګړې يادونه وشوه نو د بيمارو زړونو خاوندان دې ليدل چې ستاسو لوري ته ئې داسې هك پك ليدل لکه د مرګ له هيبته د بې هوشه کس ليدل، دوی ته خو اطاعت او د منلو وړ خبره په کار وه او چې کله د کار پرېکړه وشي که ئې له خدای سره صداقت کړی وی دا ورته غوره وو.

د دې مبارکو آيتونو لاندې لارښوونې مزيد غور غواړي:

- ځيني کسان داسې وي چې د جهاد په اړه د قرآن د څرګند حکم غوښتنه کوي او له وخت نه مخکې په جګړې ټينګار کوي.

- خو چي کله د جګړي اصلي وخت راورسېږي او پدې هکله وروستۍ پرېکړه وشي او د قرآن صريح او واضح حکم د هغه غوښتنه وکړي، د دوی او د دوی د لافو باټو او دروغجنو ادعاګانو حقيقت ټولو ته څرګند شي، سخته وېره ئې په څېرو کي راڅرګنده شي، وېره ئې هغه چاته ورته وي چي د مرګ له هيبته بې هوشي ورباندی راغلې وي.
- دوی نه مخکي له خپل رب سره صداقت کړي او نه وروسته.
- دا دوی ته غوره او د دوی په خير وه چي د جګړي د ورځو له رارسېدو نه مخکي او وروسته ئې له خپل مولا سره په خپلو ژمنو صادقانه عمل کړی وی.
- د دې صداقت دوی غوښتني دي: اطاعت او قول معروف.

په بل ځای کي دا مطلب له يوه بل اړخه نه څېړي او وايي:

پيغمبران د الله استائي دي	وَ مَا محَمّدٌ إِلا رَسولٌ قَدْ خَلَت مِن قَبْلِه الرُّسلُ أَفَإِين مّات أَوْ قُتِلَ انقَلَبْتُمْ عَلى أَعْقَابِكُمْ وَ مَن يَنقَلِب عَلى عَقِبَيْهِ فَلَن يَضرّ اللّهَ شيْئاً وَ سيَجْزِى اللّهُ الشكِرِينَ * وَ مَا كانَ لِنَفْسٍ أَن

تَمُوت إلا بِإِذْنِ اللّه كتَباً مُؤَجّلاً وَ مَن يُرِدْ ثَوَاب الدُنْيَا نُؤْته منهَا وَ مَن يُرِدْ ثَوَاب الاَخرَة نُؤْته منهَا وَ سنَجْزى الشكرِينَ * وَ كَأيّن مّن نّبىٍّ قَتَلَ مَعَهُ رِبّيُّون كَثيرٌ فَمَا وَهَنُوا لمَا أَصابهُمْ فى سبِيلِ اللّهِ وَ مَا ضعفُوا وَ مَا اَستَكانُوا وَ اللّهُ يحب الصبرِينَ * وَ مَا كانَ قَولَهُمْ إلا أن قَالُوا ربّنَا اغفرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَ إِسرَافَنَا فى أَمْرِنَا وَ ثَبّت أقْدَامَنَا وَ انْصرنَا عَلى الْقَوْمِ الْكفرِينَ * فَئَاتَاهُمُ اللّهُ ثَوَاب الدُنْيَا وَ حُسنَ ثَوَابِ الاَخِرَةِ وَ اللّهُ يحِب الْمُحْسنِينَ *

آل عمران: ۱۴۴-۱۴۸

او محمد عليه السلام خو فقط يو استائى دى چي لده نه مخكي هم ډېر استائي لېږل شوي وو، نو كه هغه ومري يا ووژل شي، آيا په خپلو پوندو په شا گرځى؟! او څوك چي په خپلو پوندو په شا وگرځي خداى ته هيڅ تاوان نشي رسولى او ډېر ژر به الله شاكرانو ته اجر وركړي. او هيڅ نفس لره نه ښايي چي ومري مگر د الله په اذن سره په ليكل

محمد عليه السلام د خداى استائى دى له ده نه مخكى ډېر پيغمبران په خپل وخت راغلي او تللي،

د هرچا د مړيني لپاره معينه نېټه ټاكل شوې

شوې تاکلې نېټې او څوك چې د دنيا اجر غواړي له همدې نه ئې برخه ورکوو او څوك چې د آخرت اجر غواړي له هغه نه ئې برخه ورکوو او ډېر ژر به شکر کوونکو ته غوره بدله ورکړو. او ډېر پيغمبران داسي وو چې ډېر خداى پالونکي ئې په څنگ کي جنگېدلي، خو د الله په لار کي د رسېدلو مصيبتونو په وجه نه سست شول، نه ئې د ضعف احساس وکړ او نه ئې"د دښمن په وړاندي" ذلت ومنلو او داسي صبر کوونکي په خداى گران وي. او خبره به ئې يوازي دا وه چې ويل به ئې: اى زموږ ربه! زموږ گناهونه او په خپلو چارو کي زموږ تېرى او اسراف راته وبخښې او زموږ قدمونه استواره کړې او پدې کافر ټولگي موږ ته برى راکړې. نو الله دنيوي بدله هم ورکړه او د آخرت غوره بدله هم او خداى داسي محسنين خوښوي.

ډېر پيغمبران راغلي او تللي، د هر يوه په څنگ کی ډېر خداى پالونکي راغونډ شوي او د الله په لار کی ئې جهادونه کړي.

په دې مبارکو آيتونو کي څو مهم درسونه موږ ته راکړی شوي:

- محمد علیه السلام د نورو پیغبرانو په څېر د خدای د استاځي په حیث ستاسو خوا ته لېږل شوی، دنده ئې دا ده چې د الله پیغام تاسو ته درورسوي، مبادا د ده د نشتوالي په صورت کې هغه لار پرېږدی چې ده درښودلې، ستاسو معامله له هغه خدای سره ده چې تل ژوندی او ستاسو د کړو وړو شاهد او ناظر دی.
- د هرچا د مړيني لپاره معينه نېټه ټاکل شوې.
- دا خاصه نېټه په خاص کتاب کي ليکل شوې. پداسي کتاب کي چې په هغه کي هيڅ تبديلي نشي راتلی.
- مرګ په همدې ټاکل شوې ليکلې نېټې د الله له اذن او اجازې نه وروسته راځي.
- څوک چې د خپلو عملونو دنيائی بدله غواړی نو الله له هغه نه څه ورکړي او څوک چې د اخروي بدلې په لټه کي وي نو الله ئې له هغه نه ورکړي.
- د خدای شاکر بندګان به ډېر ژر خپل اجر ترلاسه کړي، نه د دوی دنيائی اجر ضايع کېږي او نه اخروي.

- له محمد علیه السلام نه مخکي ډېر پیغمبران راغلي او تللي، د هر یوه په څنګ کي ډېر خدای پالونکي راغونډ شوي او د الله په لار کي ئې جهادونه کړي.
- د دغو پیغمبرانو خدای منونکي ملګري داسي وو چي د خدای په لار کي له مصیبتونو سره د مخامخ کېدو په وجه نه سست شوي، نه ئې د ضعف او ناتواني احساس کړی او نه د دښمن په وړاندي ذلت او سپکاوي ته تسلیم شوي. مبادا تاسو د خدای په لار کي له مصیبتونو سره د مخامخ کېدو په وجه سست شی، شور شوق او جذبه له لاسه ورکړی، د دښمن قوت تاسو وویروي او د هغه په وړاندي د ضعف او ناتواني احساس وکړی، د دښمن شرائطو ته تسلیم شی او د هغه لویي ومني.
- هغوی تکلیفونه ګاللي او په هر حالت کي ئې صبر کړی. مبادا تاسو د معمولي تکلیفونو او مؤقتی ماتو په وجه بې صبري وکړی.
- دوی له ماتو نه وروسته هم ندی مأیوس شوي، ماتی او هزیمتونه ئې د خپلو اشتباهاتو او اسراف نتیجه ګڼلي، له

الله نه ئې د خپلو ګناهونو او تېريو معافي غوښتی، سنګر ئې ندی پرېښی او له مبارزی نه ئې لاس ندی اخستی، تل ئې له خپل خدای نه د دښمن په ضد خپلي مبارزی کي د بريا دعا کړې. بايد متوجه وی چي د ايمان تقاضا همدا ده.

- دوی هم دنيوي برياوي ترلاسه کړې او هم ئې د آخرت فلاح او سعادت په برخه شوی.
- دا محسنين دي، د احسان لار همدا ده، دوی د خپلو همدې غوره صفاتو په وجه د خدای د دوستی مستحق شوي، داسي محسنان په خدای ګران وي.

په لاندنيو آيتونو کي چي د احد غمجنه ماتې خبرې او په هغې کي د ربښتونو مؤمنانو دريځ په ګوته کوي، همدا پورتني مطالب له مزيد تفصيل سره پدې الفاظو راغلي:

د تقوی او احسان معنی	الّذينَ استَجَابُوا للّه وَ الرّسول من بَعْد مَا أصَابهُمُ الْقَرْحُ لِلّذينَ أحْسنُوا مِنهُمْ وَ اتّقَواْ أجْرٌ عَظيمٌ * الّذينَ قَالَ لَهُمُ النّاس إنّ النّاس قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ فَاخْشوْهُمْ فَزَادَهُمْ إيمَناً وَ قَالُوا

حَسبُنَا اللّهُ وَ نِعْمَ الْوَكِيلُ * فَانقَلَبُوا بِنِعْمَةٍ مِّنَ اللّهِ وَ فَضلٍ لَّمْ يَمْسَسهُمْ سوءٌ وَ اتَّبَعُوا رِضْوَنَ اللّهِ وَ اللّهُ ذُو فَضلٍ عَظِيمٍ * إِنَّمَا ذَلِكُمُ الشَيْطَنُ يخَوِّف أَوْلِيَاءَهُ فَلا تخَافُوهُمْ وَ خَافُونِ إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ * آل عمران: ۱۷۲- ۱۷۵

هغه چي د الله او د ده د پیغمبر بلنه ئې پداسي حال کي ومنله چي پرهارونه وررسېدلي وو، لدوی نه چي چا د احسان او تقوا لار غوره کړه، ستر اجر ئې دی، هغه چي خلکو ورته وويل: "د دښمنانو" ډېر خلك درته راغونډ شوي، لدوی نه باید ووېرېږی، نو دې خبري د دوی ایمان زیات کړ او ویل به ئې: خدای موږ ته کافی دی، ځومره غوره پالونکی، نو د خدای له نعمتونو او پیرزویني سره بیرته راوګرځېدل، پداسي حال کي چي هیڅ تاوان ورونه رسېدو او د خدای په رضاء پسې ولاړل او خدای د لوی فضل خاوند دې. دا خو فقط شیطان وو چي خپل دوستان ئې وېرول، نو له هغوی نه مه وېرېږی، له ما ووېرېږی که

ځوك چي د الله په لار کی ژوبل شوی خو بیا هم د الله او پیغمبر په حکم جهاد ته چمتو شوی او د پرهارونو په وجه له جهاد نه ندی په شا شوی، هغه به ستر اجر ترلاسه کوي.

مؤمنان یاست.

په دې مبارکو آیتونو کې لاندې مهم مهم درسونه راکړی شوي:

- ü هغه کسان چې د الله په لار کې له ژوبلېدو نه وروسته د الله او پیغمبر د حکم د تعمیل لپاره جهاد ته چمتو شوي او پرهارونو دوی د خدای په لار کې له جهاد نه ندی څنډولي، دوی به ستر اجر ترلاسه کوي.
- ü خو د "احسان" او "تقوی" په شرط، یعنی له ژوبلېدو نه وروسته ئې نه په چا منت بار کړی، نه ئې له چا د تقدیر او تمجید طمع کړې، نه ئې له چا د بدلې غوښتنه کړې او نه ئې داسې څه کړي او ویلي چې نور وځوروي. له جزع، فزع، شکوه او شکایت نه ئې ځان ساتلی او له بې صبرۍ ئې ډډه کړې. پام کوی چې د الله په لار کې زخمي کېدو نه وروسته د" عدم احسان" او "عدم تقوی" په نتیجه کې له "ستر اجر" نه محروم نشي.
- ü د دغو کسانو یو بل صفت دا دی چې د دښمن له زیاتوالي او کثرت نه ندی وېرېدلي، کله چې هغوی ته ویل شوي چې

دښمن په لوی شمېر کي ستاسو په ضد راغونډ شوي، هومره چي لدوی نه وېره په کار ده، دې خبري د دې په ځای چي پدوی کي وېره راولاړه کړي، برعکس د دوی ایمان ئې مزید مضبوط کړی او ویلي ئې دي چي الله موږ ته کافی دی او هغه تر ټولو غوره مولا او وکیل دی.

ü د دغه دریځ او وینا په نتیجه کي هغوی په الهي امتحان کي بریالي وګڼل شول، د خدای رضاء ئې ترلاسه کړه، له مزید زحمت او تکلیف نه پرته ئې د الله نعمتونه او پیرزویني په برخه شوي.

ü څوك چي مسلمانان د دښمن له ځواکونو نه وېروي د قرآن له نظره "شیطان" دی، د دې شیطان دا وېره اچونکي تبلیغات په هغو کسانو اغېز شیندی چي له شیطان سره ئې دوستی وي، د ده تبلیغات په هغه چا اثر نکوي چي له شیطان سره ئې خپلي اړیکي قطع کړې وي.

ü د الله حکم او په الله د ایمان تقاضا دا ده چي د دښمن له زور ځواك نه ونه وېرېږو او وېره مو یوازي له یوه خدای نه وي.

په لاندي آیتونو کي له مرګ نه وېره او له جهاد نه ډډه د

منافق نښی ګڼل شوې:

د نفاق څو نښې: له جهاد نه ډډه، د مجاهدینو په ضد تبلیغات او پدوی د بري نه پیرزوینه، له مرګ نه وېره، د مال حرص

قَدْ يَعْلَمُ اللّهُ الْمُعَوّقِينَ منكمْ وَ الْقَائلِينَ لاخْوَنهمْ هَلُمّ إِلَيْنَا وَ لاَ يَأْتُونَ الْبَأْس إِلا قَلِيلاً * أَشحّةً عَلَيْكُمْ فَإِذَا جَاءَ الخَوْف رَأَيْتَهُمْ يَنظرُونَ إِلَيْك تَدُورُ أَعْيُنُهُمْ كالّذى يُغْشى عَلَيْه منَ الْمَوْت فَإِذَا ذَهَب الخَوْف سلَقُوكم بِأَلْسنَة حدَاد أَشحّةً عَلى الخَيرِ أُولَئك لَمْ يُؤْمنُوا فَأَحْبَطَ اللّهُ أَعْمَلَهُمْ وَ كانَ ذَلك عَلى اللّه يَسِيراً * الاحزاب:۱۸-۱۹

بې شکه چې الله هغه کسان ښه پیژندلي چې خنډ کېږي او خپلو ورونو ته وایي: زموږ لوري ته راشی او په جګړې کې برخه نه اخلي مګر ډېره کمه، په تاسو باندي "د هري ښیګڼي" بخل کوونکي، چي کله د وېري حالت راشي نو دوی به ووینې چي ستا په لوري به داسي ګوري چي سترګی به ئې رغړی، د هغه چا په څېر چي د مرګ له وېري او هیبت نه بې هوشه شوی، خو

کله چي د خوف او وېري حالت ختم شي نو په تېرو ژبو له تاسو سره مخامخ کېږي‌ډ مال حريص، دوی ايمان ندی راو ړی، نو الله د دوی عملونه حبط کړل او دا کار خدای ته آسانه دی.

دا مبارك آيت چي د جهاد مخالفين ئې معرفي کړي څو مهمو مسئلو ته اشاره کوي:

- الله جل شأنه دوی ښه پيژني، که هرڅومره بهانې وکړي، خلك وغلوي، د خپل ناروا دريځ لپاره غولوونکي دلائل وړاندي کړي، الله جل شأنه هم د دوی عمل معلوم دی هم ئې د زړه کيفيت.
- دوی په عملي جهاد کي برخه نه اخلي مگر ډېر کم او د مجبوريت په وجه.
- خپل ملگري هم له جهاد نه منع کوي.
- په مجاهدينو ئې برى او فتح نه لورېږي.
- د خوف او وېري په حالت کي ئې وضعيت داسي وي لکه مرگ چي په سترگو گوري او د مرگ هيولا دوی ته خوله خلاصه کړې وي.
- چي د وېري حالت ختم شي نو د خپلو تېرو ژبو توري له تېکي راوباسي او د مجاهدينو په خلاف شديد تبليغات

پيل کړي.

- د تبليغاتو اصلي انگيزه ئې مال او مقام ترلاسه کول وي.
- دوی ايمان نـدی راوړی، د دوی د ايمـان دعـوی خـدای نـه قبلوي.
- ټول مخکني ښه عملونه ئې هم الله جل شأنه ختموي. د دغو منافقينو ظاهري نيك عملونه د الله پـه وړاندي هيڅ قدر او قيمت نلري.
- الله ته دا آسانه ده چي د مسلمانانو پـه ضد د دغـو منـافقينو هڅی حبط کړي.

ځوك چي له الله نه پرته له بل چا نه وېره او طمع لـري د هغـه په هکله قرآن داسي وايي:

پيدا ايښت، گټه، تاوان، مرگ، ژوند يوازی د الله له لوري دي.

وَ اتخَذُوا مـن دُونـه ءَالهَـةً لا يخْلُقُـونَ شـيْئاً وَ هُمْ يخْلَقُونَ وَ لا يَمْلكُونَ لأنفُسهمْ ضراًّ وَ لا نَفْعاً وَ لا يَمْلكُونَ مَوْتاً وَ لا حَيَوةً وَ لا نُشوراً * الفرقان:۳

او له الله نه پرته ئې داسي خدايان ځانته غوره کړل چي نه څه پيدا کولی شي "بر عکس دوی په

خپله پیدا کړی شوي، نه ځانته د څه گټې واك او اختیار لري او نه د څه تاوان او نه د مرگ واك لري او نه د ژوند او نه د بیا خورولو.

په دې مبارك آیت کې څو مهمې لارښوونې گورو:

ü پیدایښت، گټه، تاوان، مرگ، ژوند او بیا خورول یوازې د الله له لوري دي.

ü له خدای نه پرته هر چا ته چې دا کارونه منسوب کړې هغه دې په خدائی نیولی.

ü ځیني خلك داسې څه په خدائی نیسي چې د هیڅ څه د پیدا کولو توان نلري، په خپله پیدا کړی شوي، نه له ځان نه ضرر دفع کولی شي او نه گټه رسولی شي، نه د مرگ واك لري او نه د ژوند.

په لاندې آیتونو کې به وگورې چې الله جل شأنه د مرگ او ژوند مطلق او یوازنی واکدار معرفی شوی:

إِنَّا نحْنُ نُحْيِ وَ نُمِيت وَ إِلَيْنَا الْمَصِيرُ*
الذاريات: ۴۳

دا خو فقط موږ يو چي ژوندي كول او وژل كوو او زموږ په لوري بيرته راگرزېدل دی.

وَ أَنَّهُ هُوَ أَمَات وَ أَحْيَا * النجم: ۴۴

او دا چي فقط هغه دی چي وژني او ژوند وركوي.

نحْنُ قَدَّرْنَا بَيْنَكمُ الْمَوْت وَ مَا نحْنُ بِمَسبُوقِينَ*
الواقعه: ۶۰

دا موږ يو چي په تاسو كي مو مرگ ټاكلی او له موږ نه څوك مخكي كېدی نشي.

لَهُ مُلْك السمَوَت وَ الأَرْضِ يحْيِ وَ يُمِيت وَ هُوَ عَلى كلِّ شيْءٍ قَدِيرٌ* الحديد: ۲

د آسمانونو او ځمكي پاچائی ده لره ده، ژوند وركوي او وژني او هغه په هر څه قادر دی.

د آسمانونو او ځمكي پاچايي الله لره ده، د ژوند او مرگ پرېكړه هغه كوي، هغه په هر كار قادر دی، تاسو لره له ده نه پرته نه كوم مولا او دوست شته او نه كوم مرستندوی.

لکه څنګه چې شپه او ورځ د الله په اراده ځي راځي، مرګ ژوند هم د ده په اراده تحقق مومي، ټول به بېرته د خپل پیدا کوونکي خدای په لوري درومي

إِنّ اللّهَ لَهُ مُلْك السمَوَت وَ الأَرْضِ يُحْىِ وَ يُمِيت وَ مَا لَكم مّن دُونِ اللّهِ مِن وَلىٍّ وَ لا نَصِيرٍ * التوبه: ۱۱۶

بې شکه چې الله هغه ذات دی چې د آسمانونو او ځمکي پاچائی ده لره ده، ژوند ورکوي او وژني او تاسو لره له ده نه پرته نه کوم مولا او دوست شته او نه کوم مرستندوی.

هُوَ يُحْىِ وَ يُمِيت وَ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ *
یونس: ۵۶

دا خو فقط هغه دی چې ژوندي کول او وژل کوي او د ده په لوري بېرته راګرځول کېږی.

وَ إِنّا لَنَحْنُ نُحْىِ وَ نُمِيت وَ نحْنُ الْوَرِثُونَ *
الحجر: ۲۳

او دا خو فقط موږ یو چې ژوندي کول او وژل کوو او موږ ته هر څه په میراث پاتې کېږي.

وَ هُوَ الّذِى يحْىِ وَ يُمِيت وَ لَهُ اخْتِلَف الّيْلِ وَ النّهَارِ أَ فَلا تَعْقِلُونَ * المؤمنون: ۸۰

هغه ذات چي د ځمکي او آسمانونو واکمن دی او شپه ورځ راولي، د ژوند او مرگ پرېکړه هم کوي،

او هغه خو همغه ذات دی چي ژوند ورکوي او وژني او د شپې ورځي یو په بل پسې راتگ ده لره دي، نو آیا تعقل نکوئ.

قُلِ اللّهُ یحْیِیکمْ ثمّ یُمیتُکمْ ثمّ یجْمَعُکمْ إِلی یَوْمِ الْقِیَمَةِ لا رَیْب فِیهِ وَ لَکِنّ أَکْثرَ النّاسِ لا یَعْلَمُونَ الجاثیة:۲۲

ورته ووایه: دا خو الله دی چي تاسو پیدا کوي، بیا مو وژني، بیا مو د قیامت په هغه ورځ راغونډوي چي هیڅ شك پکي نشته، خو اکثر خلك نه پوهېږي.

لا إِلَهَ إِلا هُوَ یحْیِ وَ یُمِیت رَبُّکمْ وَ رَب ءَابَائکُمُ الأَوّلِینَ* الدخان: ۸

لده نه پرته بل خدای نشته، ژوند ورکوي او وژني، همغه ستاسو پالونکی او ستاسو د لومړنیو پلرونو پالونکی رب.

خوب د مرگ یوه بیلگه ده

اللّهُ یَتَوَفی الأَنفُس حِینَ مَوْتِهَا وَ الّتی لَمْ تَمُت فی مَنَامِهَا فَیُمْسِكُ الّتی قَضی عَلَیهَا الْمَوْت وَ

خدای هم د مرگ په وخت کی د ساه لرونکو روح قبض کوي او هم ئې د خوب په وخت کي.

يُرْسِلُ الأُخْرَى إِلى أَجَلٍ مُسمًّى إِنّ فى ذَلِك لآيَتٍ لِّقَوْمٍ يَتفَكّرُونَ *

الزمر:۴۲

الله له ساه لرونکو نه د مرگ په وخت کي ساه اخلي او له هغو چي مړه شوي نه وي د خوب په وخت کي، نو د چا چي د مرگ پرېکړه شوې وي ساه ئې له ځان سره ساتی او بله تر ټاکلې نېټې بيرته لېږي، بې شکه چي پدې کي فکر کونکو ته ډېري نښې دي.

دا مبارك آيت څو مهمي لارښووني کوي:

- خوب د مرگ يوه بيلگه ده.
- خدای هم د مرگ په وخت کي د ساه لرونکو روح قبض کوي او هم د خوب په وخت کي.
- که ئې د مرگ پرېکړه شوې وي روح ئې ساتل کېږي او بل ته خپله روح تر ټاکلې نېټې بيرته ورگرځوي.
- د فکر خاوندان پدې خبري کي د حقايقو ډېري نښې گوري.

د انسان لومړی پیدایښت له خاورو او پرله پسې پیدایښت ئې له خاورو او د ژوند بېل بېل پړاوونه ئې د الله په اراده

هُوَ الّذی خَلَقَکم مّن تُرَابِ ثمّ من نُّطفَةِ ثمّ منْ عَلَقَةِ ثمّ یخْرِجُکُمْ طفْلاً ثمّ لتَبْلُغُوا أشدّکمْ ثُمّ لتَکُونُوا شیُوخاً وَ منکُم مّن یُتَوفی من قَبْلُ وَ لتَبْلُغُوا أجَلاً مُّسمًّی وَ لَعَلّکمْ تَعْقلُونَ * هُوَ الّذی یُحْیِ وَ یُمیت فَإِذَا قَضی أمْراً فَإِنّمَا یَقُولُ لَهُ کُن فَیَکُونُ * غافر: ۲۷-۲۸

دی هغه ذات دی چي تاسو ئې له خاوري راپیدا کړی، بیا له نطفې څخه، بیا له علقې څخه، بیا مو د ماشوم په بڼه کي راباسي، بیا مو تر هغه روزنه کوي چي خپل پیاوړتوب ته ورسېږي، بیا تر څو چي بوډا شي او له تاسو نه ځیني لدې نه د مخه په مرگ محکوم شي او"ځیني نور" تر هغه چي ټاکلې نېټې ته ورسېږي او د دې لپاره چي تعقل وکړی. دی خو همغه ذات دی چي ژوند ورکوي او وژني، خو کله چي د کوم کار پرېکړه وکړي نو فقط ورته وایي: وشه، نو کېږي.

پدې مبارکو آیتونو کي دا لاربښووني زموږ پام ځانته اړوي:

- الله جل شأنه د انسان پیدابښت په لومړي سر کي له خاورو پیل کړی او اوس هم د ده نطفه له هغو شیانو راپیدا کوي چي له خاورو جوړېږي، له خاورو پیدا شوې غله او مېوه د انسان په وجود کي د ده په نطفی بدله کړې.
- دا نطفه وروزي، د مور رحم پوري ځوړند شي، مزید ئې ستر کړي او د مکمل ماشوم په بڼه کي ئې دنیا ته راوباسي، مزید ئې وپالي او د پیاوړتوب وروستی پړاو ته ئې ورسوي او له هغه ځایه ئې د ضعف پړاو پیل شي او بوډاتوب ته ورسېږي، ځیني په مخکنیو مراحلو کي ومري او ځیني تر ټاکل شوې نېټې ورسېږي.
- د کوم چا په اراده چي تاسو پیدا شوي یاست او د ژوند دا بیل بیل پړاوونه پلي کوی، د مرګ ژوند پرېکړي همدغه ذات کوي.
- یوازي د یوه حکم په صادرولو سره د هر هغه کار د ترسره کېدو لړۍ پیل کېږي چي ده ئې د ترسره کېدو پرېکړه کړې.
- که د عقل خاوند پدې مقدمې کي تعقل وکړي په ډېرو حقایقو پوهېدی شي.

ځوك چي ژوند او مرگ طبيعت او طبيعی پيښنو ته منسوبوي، ناپوه دی او د بې بنسټه گمان په اساس دا خبره کوي:

دهري ځوك دی، او د مرگ ژوند په هكله څه وايي؟

قَالُوا مَا هِیَ إِلا حَیَاتُنَا الدُنْیَا نَمُوت وَ نحْیَا وَ مَا یهْلكُنَا إِلا الدّهْرُ وَ مَا لهُم بِذَلِك مِنْ عِلْمٍ إِنْ هُمْ إِلا یَظنُّونَ * الجاثیه: ۲۴

وايي: دا خو فقط دنيوي ژوند دی چي مرو او ژوندي کېږو او له دهر نه پرته مو بل څه نه وژني، پداسي حال کي چي پدې هکله هيڅ علم نلري، يوازي گمانونه کوي.

دا مبارك آيت موږ ته وايي:

- ځيني کسان له آخرت نه انکار کوي او مرگ ژوند دهر او طبيعت ته منسوبوي.
- دا کسان ناپوه او له حقيقت نه بې خبره دي.
- د دوی دا تصور او عقيده هيڅ علمي بنسټ نلري، هسي خيال او گمان دی.

قرآن د هغو خلکو په خوب کي چي د بیا راژوندي کېدو په هکله شك لري وايي:

ځنګه د بیا ژوندون نه انکار کوی حال دا چي هره شیبه ئې بیلګي ګوری

فَانظرْ إلى ءَاثَرِ رَحْمَتِ اللّه كيْفَ يحْيِ الأرْض بَعْدَ مَوْتِهَا إِنّ ذَلِك لَمُحْيِ الْمَوْتى وَ هُوَ عَلى كلِّ شىْءٍ قَدِيرٌ* الروم: ۵۰

نو د الله د رحمت نښو ته وګوره چي څنګه ځمکه له خپلي مړیني نه وروسته راژوندي کوي، بې شکه چي همدا ذات د مړو راژوندي کوونکی دی او هغه په هر کار برلاسی دی.

دا مبارك آیت له بعثت او بیاژوندي کېدو نه انکار کونکو ته دوه ستر دلائل وړاندي کوي:

- پداسي حال کي چي هره شیبه له مړې خاوري نه د ژوو د پیدا کېدو بیلګي ګورې، په یوه باران سره د مړې ځمکي له تل نه رنګ رنګ ژوي سر رااوچت کړي، تا ته ولې له خاورو نه د انسان د بیا راپیدا کولو کار ګران برېښي.
- تا نه یوازي د بیا ژوندي کولو بیلګو ته پام ندی کړی بلکي د پیدا کوونکي خدای د قدرت نښو ته دي هم توجه نده

کړې. آیا د ځمکي آسمانونو او دغه ستر او بې انتهاء عالم او پراخ کائنات او د هغه په غېږ کي د بې شمېره مخلوقاتو پیدا کوونکی، پالونکی، ساتونکی او روزونکی رب لدې نه عاجز ګڼې چي انسان بیا راپیدا کړي؟!! مګر پدې خور عالم کي د الله د قدرت بې شمېره نښې ستا لپاره کفایت نکوي چي همدا قدیر خدای د انسان په پیداکولو قادر وګڼې؟!!

همدا راز فرمایي:

وَ هُوَ الّذی یُرْسِلُ الرِّیَحَ بُشرَا بَینَ یَدَی رَحْمَتهِ حَتی إِذَا أَقَلّت سحَاباً ثِقَالاً سقْنَهُ لِبَلَد مّیّت فَأنزَلْنَا بهِ الْمَاءَ فَأخْرَجْنَا بهِ من کَلِّ الثّمَرَتِ کَذَلِك نخْرِجُ الْمَوْتی لَعَلّکُمْ تَذَکرُونَ*

الاعراف: ۵۷

او دی هغه ذات دی چي بادونه د خپل رحمت "باران" نه مخکي د زېري په څېر لېږي، تر هغه چي درنې وربځې اوچتي کړي، د مړه ټاټوبي په لوري ئې وخوځوو، نو په هغه سره اوبه راواوروو او پدې سره ټولي مېوې راشنې کړو، همداراز به

مړه به داسي راژوندي کوي لکه مېوې چي راشنې کوي

مړي راباسو، امید دی پند واخلئ.
دا مبارك آیت په څو مهمو خبرو تأكید كوي:

- هغه ذات چي د ده په حكم بادونه خوځېږي، وربځي هغو لېرو لېرو سیمو ته انتقالوي چي باران ته اړې او سترگی په لاري دي، په هغوی باران وروي او په همدې باران سره د ځمكي له زړه نه راز راز داني او مېوې راشنې كوي، همدا ذات به مړي همداسي بیا راژوندي كوي.
- تاسو چي هره ورځ د یوې سیلۍ په ذریعه د بیا ژوندون بیلگي په خپلو سترگو گورې څنگه د قیامت په ورځ بیا ژوندون درته گران برېښي؟
- د هري سیلۍ نه وروسته د ژوندون د لړۍ پیل كېدل خو باید تاسو ته هره شیبه د قیامت ورځ دریادولی.

قرآن پدې تأكید كوي چي كه له یوې خوا په باران سره د مړې ځمكي د بیا بیا راژوندي كېدو ورځنی بهېر د قیامت په ورځ د بیا راژوندي كېدو ښوونه كوي له بلي خوا د انسان مرگ دا خبره ثابتوي چي انسان د یوه داسي ځواك په وړاندي مقهور او محكوم دی چي د مرگ ژوند اصلي واكمن دی، د مرگ ژوند پرېكړي د هغه له لوري دي او انسان طوعاً او كرهاً دې پرېكړو

ته تسلیم دی. انسان نه غواړی زوړ شي، د ځوانۍ ځواك او توان له لاسه ورکړي، ضعیف او ناتوانه شي او په پای کي په مرگ محکوم شي، دا څوك دی چي انسان ئې د دغه بهېر په وړاندي بې وسه کړي، دا څوك دی چي د انسان د خوښی او رضا خلاف د د ده د زړښت او مرگ پرېکړه کوي او د مرگ په وړاندي غاړه اېښودو ته ئې اړ کوي؟ ستا د مرگ پرېکړه همغه ذات کوي چي ته ئې پیدا کړی یې.

ستا مرگ او د مرگ په وړاندي ستا عجز، د الله د شته والي څرگنده نښه

فَلَوْ لا إِذَا بَلَغَتِ الحُلْقُومَ * وَ أَنتُمْ حِينَئِذٍ تَنظُرُونَ * وَ نحْنُ أَقْرَب إِلَيْه منكُمْ وَ لَكن لا تُبْصرُونَ * فَلَوْ لا إِن كُنتُمْ غَيرَ مَدِينِينَ * تَرْجعُونهَا إِن كُنتُمْ صدقِينَ * الواقعة: ۸۳-۸۷

نو که داسي نه وي، کله چي "روح" ستوني ته راورسېږي او تاسو هغه وخت په خپلو سترگو گوری او موږ تر تاسو ورته نږدې وو خو تاسو "مو" نه وینی، نو که تاسو محکوم او مقهور نه یاست بیرته ئې وگرځوی که رښتوني یاست.

په دې مبارکو آیتونو کي لاندي مهمي خبري زموږ مخي ته اېښودل شوې:

- که تاسو د هغه خدای د ارادی په وړاندي مقهور او محکوم نه یاست چي د مرګ او ژوند واکمن دی، نو کله چي ستاسو روح ستوني ته راورسېږي، مړی د نزعی په حالت کي ګوری، هڅه مو دا وي چي هغه له مرګ نه وژغوری، خپل ټول توان طاقت په کار وړی، نو که کولی شی دا د وتو په حالت کي روح بیرته وګرځوئ، دا عزیز مو له مرګ نه وژغوری که رښتوني یاست!!
- تاسو چي کله د خپل هغه عزیز خواته راغونډ یاست چي روح ئې د وتو په حال کي وي او دا تمنا کوی چي هغه له مرګ نه وژغورل شي یا کم له کمه څه نور مهلت ورکړی شي، یا ئې دردناك حالت بدل او ساه ئې په آسانۍ ووځي، خو یوه تمنا مو هم نشي ترسره کېدی، فقط د ناهیلۍ او بې وسۍ په حال کي د ده سخت حالت ته حیران حیران ګوری، پوه شی چي پدې وخت کي الله جل شأنه همدلته، د ده خواته، تر تاسو هغه ته نږدې او قریب وي.
- که له خدای نه منکر انسان په خپلي غلطي عقیدی کي رښتوني وی او د هغه رب په وړاندي مقهور او محکوم نه وی چي د مرګ ژوند پرېکړه کوي نو د مرګ چاره به ئې کړې

وه او د دغه قاهر ذات پربکړه به ئې ځنډولې وه.

قرآن وايي چې نه يوازي د مرگ لپاره خاصه تغيير نه منونکې نېټه ټاکل شوې او په خپل وخت راځي بلکې د ځمکي په سر هر مصيبت او د انسان په ژوند کي هره پيښه د الله په اراده او له مخکي نه د ليکل شوې ټاکلې نېټې سره سم راځي:

مصيبتونه تصادفي نه راځي، د هر مصيبت ته ځانگړې ثابته نېټه ټاکل شوې

مَا أصاب من مُصِيبَةٍ فى الأرْضِ وَ لا فى أنفُسكُمْ إلا فى كتَبٍ مّن قَبْلِ أن نّبرأَهَا إنّ ذَلك عَلى اللّه يَسِيرٌ * لّكَيْلاَ تَأسَواْ عَلى مَا فَاتَكُمْ وَ لا تَفْرَحُواَ بِمَا ءَاتَاكمْ وَ اللّهُ لا يحِب كلّ مخْتَالٍ فَخُورٍ * الحديد: ۲۲-۲۳

نه په ځمکي کي کوم مصيبت واقع کېږي او نه په خپله تاسو کي مگر دا چې په کتاب کي ليکل شوی مخکي لدې چې پيدائی کړو. تر څو په هغه څه مأيوس نشی چې له لاسه ئې ورکوی او په هغه څه چې درکوي ئې بې ځايه خوشحالي ونکړی او خدای هيڅ کبرجن او فخرکوونکی نه خوښوي.

په دې مبارکو آیتونو کې لاندې مهمې توصیې شوې:

- مصیبتونه په خپل سر او تصادفی نه راځي.
- د هر مصیبت لپاره خاصه نېټه ټاکل شوې.
- دا ټاکلې نېټه په داسې کتاب کې لیکل شوې چې له الله نه پرته هیڅوک په هغه کې تصرف نشي کولی.
- د مصیبت د پیدایښت نه د مخه د هغه د واقع کېدو ثابته نېټه لیکل شوې.
- دا کار خدای ته آسانه دی.
- څوك چې پدې حقیقت باور لري، نه پدې مأیوسه کېږي چې د کوم مصیبت په تر خ کې څه له لاسه ورکړي او نه پدې بې ځایه خوشحالي کوي چې څه ترلاسه کړي.
- د مصیبتونو په هکله دا عقیده انسان له دوو کرکجنو خصلتونو: کبر او فخر څخه ژغوري. دا خصلتونه د خدای نه خوښېږي.

له جگړې نه د تښتېدونکو په اړه وایي: دوی خو له خپل

خدای سره ژمنه کړې وه چي دښمن ته به شا نه اړوي او سنگر به دښمن ته نه پرېږدي، خو وتښتېدل، پداسي حال کي چي تېښته نه له مرگ نه دوی ژغورلی شي او نه له وژل کېدو نه:

که خدای تا ته د ضرر اراده کړې وی یا د پیرزویني، نه ئې ته مخنیوی کولی شې او نه دښمن، تېښته او دښمن ته شا کول تا له مرگه نشي ژغورلی

وَ لَقَدْ كانُوا عَهَدُوا اللّهَ من قَبْلُ لا يُوَلُّونَ الأدْبَرَ وَ كانَ عَهْدُ اللّه مَسئُولاً * قُل لَّن يَنفَعَكُمُ الْفِرَارُ إن فَرَرْتُم مِّنَ الْمَوْت أو الْقَتْلِ وَ إذاً لا تُمَتَّعُونَ إلا قَليلاً * قُلْ مَن ذَا الّذى يَعْصمُكم مِّنَ اللّه إنْ أَرَادَ بِكُمْ سوءاً أوْ أرَادَ بِكمْ رَحْمَةً وَ لا يجدُونَ لهُم مِّن دُونِ اللّهِ وَلِيًّا وَ لا نَصِيراً *

الاحزاب:۱۵-۱۷

او یقیناً چي دوی له خدای سره ژمنه کړې وه چي شا به نه اړوي، له خدای سره د ژمنو خو پوښتنه کېږي!! ورته ووایه: تېښته تاسو ته هیڅ گټه نشي رسولی، که له مرگ یا له وژل کېدو نه وتښتی او پدې صورت کي خو ډېر لږ برخمن کېدی شي. ورته ووایه: هغه څوك دی چي تاسو له خدای نه وساتی که هغه تاسو ته د کوم کړاو اراده وکړي یا د کومي پیرزویني اراده او دوی خو له الله نه پرته

نه کوم مولا موندلی شی او نه کوم مرستندوی.

په دې مبارکو آیتونو کي څو مهمي لارښووني زموږ مخي ته ایښودل شوې:

- دښمن ته شا کول او خپله مورچل ورته پرېښودل د هغې ژمني خلاف کار دی چي هر مسلمان ئې له خپل رب سره لري هغه ژمنه چي په خدای د ایمان او په قرآن د باور غوښتنه ده.
- دا څه عادی ژمنه نده، خدای حتماً د هغې پوښتنه کوي.
- له دښمن نه تېښته او سنگر ورته پرېښودل، نه تا له مرگ نه ژغورلی شي او نه له وژل کېدو نه.
- که فرضاً د تېښتي په نتیجه کي له وژل کېدو نه وژغول شې، ما ته ووایه چي څومره وخت به نور ژوندی وې، چا دا تضمین درکړی؟!!
- آیا داسي څوك او یا داسي کوم تدبیر په نظر درځي چي له خدای څخه دي وساتلی شي؟ که خدای ستا لپاره د کوم ضرر اراده وکړي هغه څوك دی چي د دې ضرر مخه ونیسي؟ او که خدای ستا د بري او فتحی اراده کړې وي هغه څوك دی چي د

دې مانع شي.

- له الله نه پرته نه کوم مولا او چارې سنبالونکی لرې او نه کوم مرستندوی.

په دې هکله په بل ځای کې داسې لولو:

سَيَقُولُ لَكَ الْمُخَلَّفُونَ مِنَ الأَعْرَابِ شَغَلَتْنَا أَمْوَلُنَا وَ أَهْلُونَا فَاسْتَغْفِرْ لَنَا يَقُولُونَ بِأَلْسِنَتِهِم مَّا لَيْسَ فِى قُلُوبِهِمْ قُلْ فَمَن يَمْلِكُ لَكُم مِّنَ اللَّهِ شَيْئاً إِنْ أَرَادَ بِكُمْ ضَراً أَوْ أَرَادَ بِكُمْ نَفْعَا بَلْ كَانَ اللّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرَا * بَلْ ظَنَنتُمْ أَن لَّن يَنقَلِبَ الرَّسولُ وَ الْمُؤْمِنُونَ إِلى أَهْلِيهِمْ أَبَداً وَ زُيِّنَ ذَلِكَ فِى قُلُوبِكُمْ وَ ظَنَنتُمْ ظَنَّ السوْءِ وَ كُنتُمْ قَوْمَا بُوراً * وَ مَن لَّمْ يُؤْمِن بِاللّهِ وَ رَسولِهِ فَإِنَّا أَعْتَدْنَا لِلْكَفِرِينَ سعِيراً * الفتح: ۱۱-۱۳

وروسته پاتې کړی شوي کوچیان به هرو مرو وايي: خپل مال او عیال مشغول کړو "په جګړې کې له برخې اخستو نه ئې محروم کړو" په خپله ژبه هغه څه وايي چې په زړه کې ئې نشته، ورته

> د هغو کسانو بهانې چې له جهاد نه ډډه کوي په کور کې ستا شته والی د الله له لوري تاکلی ضرر نشي دفعه کولی

او نه ستا غیابت د تاکلې ګټې د ځنډېدو باعث کېدی شي

ووایه: نو هغه څوك دی چي له خدای نه تاسو ته د څه واکمن وي، که هغه د ضرر اراده درته وکړي یا د کومي ګټې اراده، داسي نده بلکه خدای ستاسو په کړو وړو ښه خبر دی. بلکه تاسو ګمان وکړ چي پیغمبر او مؤمنان به هیڅکله خپلو خپلوانو ته روغ رمټ راونه ګرځي، دا تصور ستاسو زړونو کي ښایست وموند او بدګماني مو وکړه، بې خیره ډله یاست. او څوك چي په خدای او د ده په رسول ایمان رانه وړي نو موږ دغو کافرانو ته لمبې تیاري کړې.

د دې مبارکو آیتونو هدایات دا دي:

- ستاسو به بری په برخه شي، د دې بري نه وروسته به هغه کسان چي پدې جګړي کي ئې له برخی اخستو نه ډډه کړې وه.، ستاسي خوا ته راځي او په جګړي کي د برخی نه اخستو عذرونه به وړاندي کوي.
- دوی به وایي: مالي مشکلاتو او کورنۍ ستونزو موږ په جګړي کي له برخی اخستو نه محروم کړو. موږ ته له خدای نه

مغفرت وغواړه.

- دا هسي د خولې خبري دي، نه ئې مالي او کورنۍ ستونزی درلودی او نه په جهاد کي له برخی نه اخستو نه نادم دی او نه له زړه نه د بخښني او مغفرت تلوسه لري.
- دوی ته وو ایه: که تاسو په خپل کور کي او د خپل مال عیال څارنه کوی او خدای په همدې وخت کي ستاسو لپاره د کوم تاوان اراده وکړي څوك ئې مخنیوی کولی شي او که تاسو په جهاد کي برخه واخلی او خپل مال او عیال خدای ته حواله کړی او په همدې وخت کي خدای تاسو ته د کومي گټې اراده وکړي څوك ئې مخنیوی کولی شي؟ ستا حضور او غیاب د الله کومه پریکړه بدلولی یا ځنډولی شي؟!!
- خدای ښه پوهېږي چي تاسو څه کول او ستاسو د دغو کړو وړو لاملونه څه وو.
- په حقیقت کي تاسو داسي گمان کولو چي پیغمبر علیه السلام او ملگري به ئې هیڅکله لدې جگړې نه روغ رمټ خپلو کورنیو ته راونه گرځي، دغه بدگماني پدې جگړې کي له برخی اخستو نه په شا کړي.

- جهاد ته تلونکي نه بلکي تاسو د تباهی کندی ته په لوېدو وی، ستاسو لار او دریځ د تباهی موجب وو نه د هغو کسانو چي خپل هرڅه ئې خدای ته حواله کړي او د دښمن د مقابلې لپاره د جنګ میدان ته تللي.
- ځوك چي له دښمن سره د مقابلې په حساس پړاو کي، په خدای او پیغمبر باندي د ایمان له غوښتنو سره سم، په جهاد کي برخه وانخلي او هغه څه وکړي چي یوازي له کافر نه ئې انتظار کېدی شي، داسي کافرانو ته خدای د جهنم د اور لمبې تیاري کړې.

وَ ءَاخِرُ دَعْوَانا أنِ الحَمْدُ للّهِ رَب الْعَلَمِينَ